

maları için bk. İÜ Ktp., TY, nr. 1773, 2739, 9705). Eserin başı ve sonu eksik bir de Çağatayca tercümesi bulunmaktadır (British Museum, Or., nr. 9661). Mercimek Ahmed tercümesi Abdülkurun Şirvânî vasiyasıyla 1298'de (1880) Kazan'da yayımlanmıştır. Ayrıca Kayyum Nâsîrî tarafından Kazan lehçesine çevrilip iki defa basılmıştır (Kazan 1884, 1898). *Ķâbûsnâme*'yi H. F. von Diez Almanca'ya (*Busch des Kabus*, Berlin 1811), A. Querry Fransızca'ya (*Le Cabous Nâme*, Paris 1866), Reuben Levy İngilizce'ye (*The Nasihatnâme Known as Kabusnâme*, London 1951), E. Bertels Rusça'ya (*Kabu Na Me*, Moscow 1953), Emin Abdülmecid Bedevî Arapça'ya (*Ķitâbü'n-Nasihat el-ma'rûf bi'smi Ķâbûsnâme*, Kahire 1378/1958) çevirmiştir.

Ķâbûsnâme'nin Mercimek Ahmed çevirisi Orhan Şaik Gökay tarafından yayıma hazırlanmıştır (İstanbul 1964, 1966, 1974). Orhan Şaik Gökay neşirini, Atilla Özkırımı Tercüman 1001 Temel Eser serisinde kısmen sadeleştirerek iki cilt halinde yeniden yayımlanmıştır (İstanbul, ts.).

BİBLİYOGRAFYA :

Keykâvus b. İskender, *Ķâbûsnâme* (trc. Mercimek Ahmet, nşr. Orhan Şaik Gökay), İstanbul 1974, neşreden giriş, s. I-XVIII; a.mlf., *Mün-tehab-ı Ķâbûsnâme* (nşr. Saîd Nefîsî), Tahran 1320 hş., neşreden giriş, s. 3-37; a.mlf., *Güzide-i Ķâbûsnâme* (nşr. Gulâm Hüseyin Yûsufî), Tahran 1362 hş., neşreden giriş, s. 11-29; Browne, *LHP*, II, 276-287; Emin Abdülmecid-i Bedevî, *Bahş der Bâre-i Ķâbûsnâme*, Tahran 1335 hş./1956; Safâ, *Edebiyyât*, II, 898-902; Zeynep Korkmaz, "Ķâbus-nâme ve Marzuban-nâme Çevirileri Kimindir?", *TDAY Belleten* (1966), s. 267-278; a.mlf., "Wer ist der Übersetzer des Qâbus-nâme und des Marzubân-nâme?", *Studia Turcica* (ed. L. Ligeti), Budapest 1971, s. 259-266; Rypka, *HIL*, s. 221, 426-428; Sâdettin Buluç, "Eski Anadolu Türkçesiyle Bir Ķâbus-nâme Çevirisi", *TDAY Belleten* (1969), s. 195-200; H. Khan Sherwani, *Studies in Muslim Political Thought and Administration*, Lahore 1970, s. 112-116; M. Kirchner, "Zwei Osmanische Bearbeitungen des persischen Qâbusnâme als Quelle zur türkischen Sprachgeschichte", *Smybolae Turcologicae* (ed. Á. Berta v.dğr.), Uppsala 1996, s. 143-155; M. Minovi, "Qâbus-nâme'nin Yeni Nüshası Hakkında" (trc. A. Ateş), *ŞM*, II (1958), s. 105-130; Ahmed-i Ahmedî, "Ķâbûsnâme", *Rehnûmâ-yi Ķitâb*, X, Tahran 1968, s. 494-498; Amil Çelebioğlu, "Ķâbus-nâme Tercümesi Murad-nâme'ye Dâir", *TK*, XVI/192 (1978), s. 719-728; Lutz Richter-Bernburg, "Plato of Mind and Joseph of Countenance. The Nation of Love and the Ideal Beloved in Kay Kâ'ûs b. Iskandar's Andarznâme", *Oriens*, XXXVI (2001), s. 276-287; M. Plessner, "Keykâvus", *İA*, VI, 631; Erdoğan Merçil, "Ziyâîler", a.e., XIII, 622-624; C. E. Bosworth, "Kay Kâ'ûs b. Iskandar", *El²* (İng.), IV, 815; G. H. Yüsofi, "Andarz-nâme", *Elr.*, II, 23-24.



RIZA KURTULUŞ

KEYKUBAD I

(ö. 634/1237)

Anadolu Selçuklu sultanı
(1220-1237).

Muhtemelen 586'da (1190) doğdu. Babası I. Gıyâseddin Keyhusrev, 592'de (1196) tahtı kardeşi Rükneddin Süleyman'a bırakmak mecburiyetinde kalıp gurbet hayatına çıktığında Alâeddin Keykubad ağabeyi Keykâvus'la birlikte babasının yanında bulundu. Gıyâseddin Keyhusrev 601 (1205) yılında yeniden Selçuklu tahtına geçince Keykubad'ı Tokat'a melik tayin etti. Meliklik döneminde bastırıldığı paralarda "el-Melikü'l-mansûr Alâüddeve ve'd-dîn Nâsîru emîri'l-mü'mînîn" unvan ve lakabını kullandığı görülmektedir (Artuk, XLIV/174 [1980], s. 265-273). Babasının Alaşehir savaşında ölümü üzerine (607/1211), ağabeyi İzzeddin Keykâvus en büyük oğul olduğu için devlet erkânı tarafından Kayseri'de sultan ilân edilince Keykubad ağabeyinin hükümdarlığını kabul etmeyip ittifakına aldığı Ermeni Kralı Leon ve Erzurum meliki olan amcası Mugisüddin Tuğrul Şah ile birlikte Kayseri'yi muhasara etti. Ancak sonuç alamayıp Ankara Kalesi'ne çekildi, erzak stoku tükenince kendisine ve Ankara halkına zarar verilmemesi şartıyla teslim oldu ve hapse atıldı (608/1212). İzzeddin Keykâvus kardeşini öldürmek istediye de hocası Mecdüddin İshak buna engel oldu. Keykubad, İzzeddin Keykâvus'un vefatı üzerine hapisten çıkarılıp Sivas'ta hükümdar ilân edildi (616/1220). Daha sonra muhtemelen törenlerle Konya'da yeniden tahta oturdu. Halife Nâsîr-Lidînilâh Şehâbeddin es-Sühreverdi ile menşur, hil'at, çetr ve diğer saltanat âlâmetlerini göndererek hükümdarlığını tasdik etti.

Keykubad'ın ilk icraatı Eyyübîler'le bozulmuş olan münasebetleri düzeltmek oldu; daha sonra Eyyübî Hükümdarı el-Melikü'l-Âdil'in kızı ile evlenerek dostluğunu kuvvetlendirdi. Yaklaşmakta olan Moğol istilâsına karşı tedbir olarak Konya, Sivas ve Kayseri'yi sağlam surlarla çevirtti. 619'da (1222) Alâiye'yi (Alanya) fethetti. Türk denizciliğinin ilk döneminde önemli bir yeri olan Alâiye'de bir tersane inşa ettirdi. Şehri sultana teslim eden Kyr Vart'ın kızı ile evlendi. Ertesi yıl sadakatinden şüphe ettiği Beylerbeyi Seyfeddin Ay-aba, Mübârizüddin Behram Şah, Niğde subaşı Zeynüddin Başara ve daha önce Malatya subaşı olan Bahâeddin Kutluca gibi değerli emîrleri öldürttü. Sultanın bu

emîrleri ortadan kaldırması devleti zayıflatmış, bu durum, Selçuklu ordusunun 1243 yılında Köseadağ'da ağır bir bozguna uğramasına sebep olmuştur. Keykubad bir ara onlara mensup olan bazı emîrleri de sürgüne gönderdiyse de daha sonra affetti.

Moğollar'ın 1223 yılında Kırım sahillerindeki Suğdak'a hücumları üzerine halkın çoğu şehirden ayrılmıştı. Bunlardan bir kısmı gemilerle Karadeniz kıyısındaki limanlara gelip Selçuklu Devleti'ne sığındı. Trabzon Rumları'nın Suğdak Limanı'nı elde etmeye çalıştıklarını haber alan Keykubad oradan gelen tâcirlerin teşvikiyle Suğdak'a bir ordu gönderdi. Kastamonu Beyi Hüsâmeddin Çoban kumandasındaki Selçuklu donanması Suğdak şehrini fethetti (1224).

Keykubad, 622 (1225) yılında tüccarların Franklar ve Ermeniler'den şikâyetçi olması üzerine Ermeniler'le Haçlılar'a savaş açtı. Mübârizüddin Çavlı ve Emîr Komnenos kumandasındaki Selçuklu kuvvetleri Mut ve Silifke yörelerini kolaylıkla fethetti. Alâiye'den ilerleyen Antalya subaşı Mübârizüddin Ertokuş da Mâmûriye (Anamur), Gülnar ve diğer bazı kaleleri aldı. Her iki yönden yapılan taarruzlara dayanamayan Kıbrıs Frankları Kıbrıs'a kaçtılar. Göksun-Elbistan yöresinden hareket eden bir Selçuklu kuvveti de Ermeni Krallığı'nın topraklarına girerek Çiçin Kalesi'ni ele geçirdi. Ermeni Kralı Hetum, Keykubad'a elçi göndererek barış isteyince sultan kralın teklifini kabul etti (622/1225). İmzalanan antlaşmaya göre fethedilen Ermenek, Mut, Gülnar, Anamur ve muhtemelen Silifke yöreleri Selçuklu ülkesine katıldı. Ayrıca Ermeni kralı her yıl sultana 40.000 altın ödeyecek ve sultan istediği zaman 1000 atlı ile 500 çarkçı gönderecekti.

623'te (1226) Mübârizüddin Çavlı ve Esedüddin Ayaz kumandasındaki Selçuklu ordusu, Malatya yöresindeki Kâhta ve Hısnımansûr (Adıyaman) kaleleriyle Harput yöresindeki Çemişkezek Kalesi'ni Artuk Hükümdarı Melik Mesud'dan aldı. Mesud, zengin hediyeler göndererek bir daha tâbilikten ayrılmayacağını bildirince sultan onu affetti. Eyyübîler'le ilişkilerini iyileştirmek isteyen Alâeddin Keykubad, ertesi yıl Malatya'da yapılan bir düğünle Eyyübî Hükümdarı el-Melikü'l-Eşref'in kız kardeşiyle evlendi.

Keykubad 625'te (1228) tâbilikten ayrılp bağımsızlık isteyen Mengüçkoğulları Beyliği'ni ortadan kaldırdı. Divriği hariç bütün Mengüçüklü ülkesini Selçuklu top-

KEYKUBAD I

raklarına kattı. Daha sonra amcası Muğisüddin Tuğrul Şah'ın oğlu Cihan Şah'ın elinden Erzurum'u almak için harekete geçti. Cihan Şah, Keykubad'ın, üzerine yürüyeceğini düşünerek Eyyübî Hükümdarı el-Melikü'l-Eşref'i metbû tanıdı. el-Melikü'l-Eşref iyi donatılmış bir askerî birlik gönderince Eyyübîler'le bozuşmak istemeyen sultan geri dönmek zorunda kaldı. Oğlu Gıyâseddin Keyhusrev'i Mengüçük iline melik olarak gönderdi; Antalya subaşısı Mübârizüddin Ertokuş'u da ona atabeg tayin etti.

Sultan Keykubad Erzincan'da iken Trabzon Rumları'nın Selçuklular'ın elinde bulunan Karadeniz kıyılarını yağmaladıkları haberini aldı. Sultan, oğlu Gıyâseddin Keyhusrev kumandasındaki bir orduyu Trabzon'un fethine gönderdi. Mübârizüddin Ertokuş kumandasındaki Selçuklu ordusu Trabzon'u kuşattı. Fakat günlerce yağın yağmur ve şiddetli rüzgâr Selçuklu ordusunun dağılmasına sebep oldu. Gıyâseddin Keyhusrev Rumlar tarafından esir alındı. İmparator Andronikos kendisine saygılı davrandı ve onu fazla bekletmeden babasına gönderdi (625/1228).

Ahlat'ı kuşatan Celâleddin Hârizmşah'ın kendi üzerine yürüyeceğini haber alan Keykubad, Ermeni kralından ve Haçlılar'dan yardım istedi. Eyyübîler'e de yardım gelmeleri için beş defa elçi gönderdi. Sonunda el-Melikü'l-Eşref 10.000 kişilik bir orduyla Sivas'a gelerek Keykubad ile buluştu. Keykubad ve el-Melikü'l-Eşref, Celâleddin Hârizmşah'ı Erzincan ile Suşehri arasındaki Yassı Çimen'de karşıladılar. Savaş Celâleddin'in yenilgiyle sonuçlandı (627/1230).



1. Keykubad dönemine ait dinar (Yapı ve Kredi Bankası koleksiyonu, Envanter nr. 8457)

Celâleddin Hârizmşah'ın ortadan kalkması Selçuklular'ı Moğollar'la karşı karşıya getirdi. 629 (1232) yılında bir Moğol birliği yağmalar yaparak Sivas yakınlarına kadar geldi. Bu akının Gürcü Kraliçesi Rasudan'ın tahrikiyle yapıldığı kanaatine varılarak Erzurum subaşısı Mübârizüddin Çavlı ile birlikte Gürcü topraklarına girilip bazı kaleleri zaptedildikten sonra barış yapıldı. Rasudan'ın kızı ile sultanın oğlu Gıyâseddin Keyhusrev'in evlendirilmesine karar verildi. Keykubad, Moğollar'ın çok daha kalabalık bir orduyla Selçuklu ülkesine akında bulunmaları ihtimaline karşı 630'da (1233) Moğol hanına değerli hediyelerle bir elçi gönderdi ve istilâya engel olmaya çalıştı. Ancak Ögedey Han gönderdiği yarıktan sultandan kendilerine tâbi olmasını istedi.

Birbirini takip eden Moğol akınları yüzünden Eyyübîler Ahlat bölgesini terkedince bölgede dirlik düzenlik kalmadı, birçok şehir harap ve metruk hale düştü. Sultan Keykubad, kendisine çok güvendiği Kemâleddin Kâmyâr'ı bu bölgeye göndererek ondan bölge ile komşu yöreleri Selçuklu idaresi altına alıp düzenliği sağlamanı istedi. Kâmyâr verilen görevi başarıyla yerine getirdi. Kaleler onarılıp içlerine muhafızlar konuldu. Ahlat büyük bir subaşılığın merkezi oldu. Emîr Sinâneddin Kaymaz Ahlat subaşılığına tayin edildi. Keykubad, Ahlat bölgesinde yaşayan 4000 Hârizmli'nin devlet hizmetine alınmasını emretti.

Keykubad'ın Ahlat bölgesini imar ederek oraya sahip çıkması üzerine Eyyübîler bölgenin gasbedildiğini iddia etmeye başladılar. Mısır Eyyübî Hükümdarı el-Melikü'l-Kâmil, Anadolu'yu zaptedip aralarında paylaşılacağı vaadiyle diğer Eyyübî askerle Anadolu'ya yürüdü (631/1234). Yapılan savaşta yenilen Eyyübîler yiyecek sıkıntısının başlaması üzerine geri döndüler. Aynı yıl Harput, ertesi yıl da Siverek, Urfa, Harran ve Rakka Selçuklu hâkimiyetine girdi. 634'te (1237) Sultan Alâeddin Keykubad bütün ordusunu Kayseri'de topladı; amacı Eyyübîler'i Güneydoğu'dan tamamıyla çıkarmaktı. Büyük oğlu Gıyâseddin Keyhusrev'i eskisi gibi Erzincan meliki olarak bıraktı. Emîrleri biat ettirerek Eyyübî prensesinden doğan küçük oğlu İzzeddin Kılıcarslan'ın velihtliğini ikinci defa ilân etti. Aynı yıl ramazan bayramında elçilere verdiği bir ziyafette verdiği av etinden zehirlenerek ertesi gün öldü (4 Şevval 634/31 Mayıs 1237). Naaşı Konya'ya götürülüp kendi adını taşıyan

yerdeki (Alâeddin tepesi) aile mezarlığına gömüldü. Oğlu Gıyâseddin Keyhusrev tarafından zehirlendiği ileri sürülürse de bu doğru değildir; çünkü o günlerde Keyhusrev muhtemelen Erzincan'da bulunuyordu.

Alâeddin Keykubad âdil, ciddi ve otoriter bir hükümdardı. Devlet işlerini bizzat yakından takip eder, görevini ihmal edenlere mûsamaha göstermezdi. Onun zamanı Selçuklular'ın en güçlü dönemidir. Keykubad, doğuda Fırat'a kadar bile gitmeyen ülkesinin sınırlarını Aras boylarına ve Van gölüne kadar ulaştırdı. Yine onun devrinde Akdeniz ve Karadeniz'de donanma meydana getirildi. Karadeniz donanması sayesinde Kırım'daki Suğdak şehri Selçuklu idaresine bağlandı. Vefatı esnasında Selçuklular Ortadoğu'nun en kuvvetli ve en büyük devleti idi. Çukurova'daki Ermeni kralı, Trabzon Rum imparatoru, Halep Eyyübî meliki ve Mardin Artuklu meliki Keykubad'ı metbû tanyordu. Hatta İznik Rum Devleti'nin de onun tâbileri arasında yer aldığı söylenir. Para ve kitâbelerinde "es-sultânü'l-a'zam" unvanı ile anılır. Abbâsî halifesi de gönderdiği yazılarda ona aynı unvanla hitap etmiştir. İbnü'l-İbrî, Keykubad'ın çok akıllı, siyasî zekâsı yüksek, ahlâklı ve namuslu bir hükümdar olduğunu kaydettikten sonra devletinin gücünü arttırdığını, şanını yücelttiğini, ülkesini genişlettiğini, birçok hükümdarın kendisine tâbi olduğunu, âlemin onun önünde eğildiğini ve bundan dolayı kendisine "dünyanın sultanı" denildiğini kaydeder (Ebü'l-Ferec, *Târih*, II, 536-537).

Beyşehir gölü üzerinde yaptırdığı Kubadâbâd Külliyesi saray, misafirhane, kışla, cami ve diğer binalardan oluşur. Sarayın duvarlarını süsleyen çiniler ve üzerindeki minyatürler Selçuklu sanatının en güzel örnekleri arasında yer alır. Sultan ayrıca Kayseri'de şehrin 5 km. batısında Keykubâdiyye Sarayı'nı inşa ettirmiş, Konya'da da kendi adını taşıyan görkemli bir saray yaptırmıştır. Selçuklu hükümdarları, kervanların güven içinde ve rahatça seyahat etmeleri için kırsal yerlerde kervansaraylar kurmuşlardır. Keykubad da biri Konya-Aksaray, diğeri Kayseri-Sivas arasında Sultan Hanı adıyla meşhur olan iki muhteşem kervansaray inşa ettirmiştir. Alâiye - Antalya yolu üzerinde Şerefşah, Konya - Antalya arasındaki Alara Hanı, Konya'da Dârüşşifâ-i Alâiyye adlı bir hastahane yine onun tarafından yaptırılmıştır. Anadolu'nun bazı şehirlerinde kendi adıyla anılan camiler bulunmaktadır.

Alâeddin Keykubad âlimlere çok değer verir, onları himaye ederdi. Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Abdülatîf el-Bağdâdî, Necmeddîn-i Dâye, Kânî-i Tûsî, Sultânülulemâ Bahâeddin Veled ve Ahî Evran gibi âlim, mutasavvîf, edip ve şairler onun zamanında Anadolu'ya gelmiş, ilgi ve itibar görmüştür. Tarihe yakın ilgi duyduğu, Nizâmülmülk'ün *Siyâsetnâme*'sini, Gazâlî'nin *Kimyâ-yı Sa'âdet*'ini ve Keykâvus b. İskender'in *Kâbüsnâme*'sini okuduğu kaydedilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, XII, 354, 458-459, 465, 478-489, 491, 495; Muhammed b. Ahmed en-Nesevî, *Siretû's-Sultân Celâiddin Mengübirtî* (nşr. O. Houdas), Paris 1891, s. 20, 110, 155 vd., 185 vd., 196-198, 205-209; İbn Nazîf, *Târihu'l-Manşûrî* (nşr. G. A. Gryaznevitch), Moskva 1970; Sibî İbnü'l-Cevzî, *Mir'âtü'z-zamân*, VIII/2, s. 598, 660, 703; İbnü'l-Adîm, *Zübdetü'l-haleb*, III, 188, 198, 209, 216, 218, 220, 226, 232; İbn Bîbî, *el-Evâmirü'l-Alâ'iyye*, tür.yer.; İzzeddin İbn Şeddâd, *Description de la Syrie du nord* (trc. A. M. Edde-Terrasse), Damas 1984, s. 81, 104, 114, 117, 214-215; Ebü'l-Ferec, *Târih*, II, 521, 530, 536-537; a.mlf., *Târihu muhtaşari'd-düvel* (nşr. Antün Sâlihâni el-Yesûî), Beyrut 1890, s. 223, 246, 250, 254; İbn Vâsıl, *Müferricü'l-kürüb*, III, 217-219, 268; IV-V, bk. İndeks; Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, s. 31, 33, 73, 100; *Târih-i Âl-i Selçuk* (nşr. ve trc. Feridun Nafiz Uzlu), Ankara 1952, s. 46-47, 63; Eflâkî, *Menâkıb-ü'l-ârifîn*, I-II, bk. İndeks; Cl. Cahen, *La Syrie du nord*, Paris 1940, s. 112, 626-628, 632, 634, 638, 644-646, 651, 681, 693; a.mlf., *Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler* (trc. Yıldız Moran), İstanbul 1979, bk. İndeks; a.mlf., "Kaykubâd", *EI²* (İng.), IV, 817-818; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971; a.mlf., *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar*, Ankara 1988, bk. İndeks; a.mlf., "Keykubâd I.", *İA*, VI, 646-661; Mehmet Çayırdağ, "I. Alaeddin Keykubad'ın Sikkeleri", *Alan-ya Tarih ve Kültür Seminerleri 1992-1998*, [bas-kıyeri yok] 1996, s. 79-83; Emine Uyumaz, *Sultan I. Alâeddin Keykubad Devri Selçuklu Tarihi: 1220-1237* (doktora tezi, 1997), Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; İbrahim Artuk, "Alâeddin Keykubad'ın Meliklik Devri Sikkeleri", *TTK Belleten*, XLIV/174 (1980), s. 265-273.



FARUK SÜMER

KEYKUBAD II

(ö. 652/1254)

Anadolu Selçuklu sultanı
(1249-1254).

637 (1239) yılında dünyaya geldi. II. Gıyâseddin Keyhusrev'in, Gürcü Kraliçesi Rusudan'ın Anadolu'da Gürcü Hatun diye bilinen kızı Thamara'dan doğan oğludur. Gıyâseddin Keyhusrev, Thamara'yı çok sevdiği ve bu eşi aynı zamanda soylu bir

prenses olduğu için Keykubad'ı veliaht ilân etmiş ve emîrlerle devlet ricâlinin biatını almıştı. Fakat onun ölümünden (644/1246) sonra devlet adamları siyasî geleneğe uyarak büyük şehzade II. İzzeddin Keykâvus'u tahta çıkardılar. Aynı yıl Güyük Han'ın cülûs merasimine katılmak için İzzeddin Keykâvus'u temsilen Moğolistan'a giden ortanca şehzade IV. Kılıcarslan büyük kağanın verdiği bir yarlıkla döndü. Bu yarlıkla İzzeddin Keykâvus ile veziri Şemseddin Muhammed İsfahânî'nin azledildiği ve sultanlığa Kılıcarslan'ın getirildiği bildiriliyordu. Fakat Celâleddin Karatay üç kardeşi birden tahta çıkararak (Rebîülevvel 647 / Haziran - Temmuz 1249) muhtemel bir buhranı önledi; böylece hem Moğollar tatmin edilmiş hem de Selçuklu Devleti'nin itibarı korunmuş oldu. Beş yıl (647-652/1249-1254) süren bu ortak saltanat döneminde yaş sırasıyla üç sultanın da adı hutbede okunuyor, sikke, kitâbe ve belgelere yazılıyordu; bazan da büyük sultan sıfatıyla sadece II. İzzeddin Keykâvus zikrediliyordu.

652 (1254) yılında Mengü Han'ın toplanmaya çağırdığı kurultaya katılmak için yola çıkan II. İzzeddin Keykâvus Sivas'a geldiğinde Celâleddin Karatay'ın ölüm haberini aldı ve kapıldığı büyük üzüntü sebebiyle Moğolistan'a gitmekten vazgeçip yerine küçük kardeşi II. Alâeddin Keykubad'ı göndermeye karar verdi, bu durumu bir mektupla Mengü Han'a bildirdi. II. Alâeddin Keykubad'ın maiyetinde Seyfeddin Torumtay, Şücâeddin Abdurrahman ve Lala Bedreddin Muslih gibi kumandan ve devlet adamları da vardı; bu kişiler, babası tarafından veliaht ilân edilmesinden dolayı sultanlığın yalnız Alâeddin Keykubad'ın hakkı olduğunu açıkça söylüyorlardı. Bunlar, Moğollar'ın para ve mala karşı duydukları zaafı çok iyi bildikleri için Selçuklu tahtının sadece II. Alâeddin Keykubad'a tevcih edileceğinden ve kendilerine de önemli mevkiler verileceğinden emindiler; çünkü yanlarında çok kıymetli hediyeler götürüyorlar, bu sebeple de korkmadan konuşuyorlardı. Bu sözlerinden dolayı onlardan hiçbiri Keykubad'a refakat etmekten alıkonulmadı ve hepsi bu şekilde Erzurum'a vardı. İbn Bîbî, Alâeddin Keykubad ve maiyetindekilerin Erzurum'da bir gece kalarak yemek yiyip içki içtiklerini, sonra da uyumak için odalarına çekildiklerini, fakat sabahleyin Keykubad'ın ölü bulunduğunu, ölüm sebebinin araştırıldığını, ancak anlaşılmadığını ve bunun üzerine birtakım dedikoduların çıktığını kaydeder (*el-Evâmirü'l-*

Alâ'iyye, s. 630). Aksarâyî ise Keykubad'ın sadece kendisinin sultan olarak döneceğinden kaygılanan ağabeyleri Keykâvus ve Kılıcarslan tarafından Lala Muslih vasıtasıyla öldürtüldüğünü söyler (*Müsâmeretü'l-ahbâr*, s. 39). Fakat diğer sultanların kaygıları olsaydı kardeşlerini göndermezler veya yoldan geri çevirerek gitmesine izin vermezlerdi; bu sebeple adı geçen tarihçilerin zehirleme iddiası, Keykubad'ın âni ölümü yüzünden çıkmış gerçek dışı bir rivayet gibi görünmektedir. Niğdeli Kadı Ahmed, II. Alâeddin Keykubad'ın Erzurum'da annesi Gürcü Hatun'un yanına defnedildiğini yazmaktadır (*el-Veledü's-şefik*, s. 298). Sultanın hastalanarak öldüğü ve naaşının Erzincan'a götürülüp orada toprağa verildiği de rivayet edilir. Keykubad'ın maiyetinde bulunanlardan çoğu Moğolistan'a varıp Mengü Han'ın katına çıkmışlar ve sundukları değerli armağanlardan dolayı istedikleri mevkilere ulaşmışlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebü'l-Ferec, *Târih*, II, 545-546; a.mlf., *Târihu muhtaşari'd-düvel* (nşr. Antün Sâlihâni el-Yesûî), Beyrut 1890, s. 255, 263-264; İbn Bîbî, *el-Evâmirü'l-Alâ'iyye*, s. 607 vd., 629-631; Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-ahbâr*, s. 36-39; Bedreddin el-Aynî, *İkddü'l-cümân*, Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2391, XIX, 377-382; Niğdeli Kadı Ahmed, *el-Veledü's-şefik*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4519, s. 298; *Târih-i Âl-i Selçuk* (nşr. ve trc. Feridun Nafiz Uzlu), Ankara 1952, s. 33; S. de Saint-Quentin, *Histoire des Tartares* (nşr. J. Richard), Paris 1965, s. 82; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1971, s. 467, 472-474, 490; a.mlf., "Keykubad II.", *İA*, VI, 661-662; Cl. Cahen, *Osmanlılar'dan Önce Anadolu'da Türkler* (trc. Yıldız Moran), İstanbul 1979, s. 265-270; a.mlf., "Kaykâüs", *EI²* (İng.), IV, 813-814.



FARUK SÜMER

KEYKUBAD III

(ö. 702/1302 [?])

Anadolu Selçuklu sultanı
(1298-1302).

Anadolu Selçuklu Sultanı II. İzzeddin Keykâvus'un torunu, Ferâmurz'un oğludur. Hayatının 697 (1298) yılından önceki dönemi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Anadolu'daki Moğol kuvvetleri kumandanı Taycı (Tayşi) oğlu Baltu, İlhanlı Hakani Gâzân Han'dan huzuruna gelmesi için birkaç defa yarlık almış olmasına rağmen hükümdarının bu buyruğunu yerine getirmedi. Anadolu Selçuklu Sultanı II. Mesud'un da gitmesine engel oldu. Bunun üzerine Gâzân Han Baltu'nun üzerine üç tümenlik bir ordu gönderdi. Beylerbeyi